

на човека и вътрешните му възможности да определя себе си. Близостта на Вапцаров до екзистенциалистите не е във възприемането на света като самозадоволяващо се напрежение, което извежда до нищото, няма да я открием и в изолираното самопознание и самоусъвършенстване. Тя е в сполучаването на социално и нравствено, в идеята за активна промяна на обществото, която обуславя свързаността на свободата и човешкия избор. Тази близост у Вапцаров пулсира и като болка (огромно страдание) заради унижението на индивида, и като тъга, причинена от усещането за проказата, която „разяждаше душата“ и „сплиташе жестоките си мрежи на пустота и мрачна безнадеждност...“ Въпросът е, че Вапцаров не остава в пристана на болката и страданието — той извършва скок от констатирането на печалното състояние до намирането на отговора, на решението.

Отговора на поета го откриваме в неговите стихотворения, но и в жизнения му подвиг на революционер антифашист. Няколко години по-късно Жан Пол Сартър, в характерния си афористичен стил, ще заяви същото или почти същото: „Човекът е осъден на свобода“. Той е отговорен за всяка своя постъпка — действията му са мотивирани от виждане (проект) за бъдещето, не са обречени да остават празна илюзия. Това разбиране на френския философ е симптоматично като еволюция на европейския екзистенциализъм (Киркегор, Ясперс, Хайдегер), но и като разширяване на обемите на индивида до реални отговорности и контакти с другия, с останалите хора.

Поезията на Вапцаров е наситена с нови аспекти на индивидуалната човешка трагедия в съзвучие с перспективите пред обществото. Тя уравнивява субективните пориви чрез волеви актове за постигането на общочовешка свобода и справедливост. В този контекст – в движението от индивидуална към социална съдба – се очертава още една особеност на Вапцаровото светоразбиране и естетика. Тук изборът се извършва в конкретна историческа ситуация (а не на ниво съзнание), налага се определеният избор. Нещо повече – субективният избор е сякаш предопределен, възпроизвежда се като първична даденост (с цялата неповторимост на психологическите реакции и моралните доводи). Отново проличава, че източниците на подобно предразположение се крият в марксовия мироглед, според който дългът да се жертваш в името на останалите хора е нравствена норма. Така се обосновава непоклатимата („неклиширана“, както пише Вапцаров в рецензията си за „На повратки в село“ от Николай Марангозов) вяра, която бива проверявана в остра полемика и в суров човешки двубой, отколкото да бъде подлагана на горчиво съмнение. Вярата на Вапцаров, която полемизира с „героическата безнадеждност“ в абсурдния свят, оповестена от Камю в неговия „Митът за Сизиф“.